

BARBRO NILSSON:

”Dagmarmodell” även för tandvården?

Efter 1973 års val genomfördes tandvårdsreformen som innebär dels att landstingen fick vårdansvaret bl a för alla barn och ungdomar t o m 19 års ålder och dels en allmän tandvårdsförsäkring för vuxna. 1974 infördes etableringsförbud som nu föreslås förlängas ett år. I den proposition om ny tandvårdslag som förelagts riksdagen står det att landstingen skall planera all tandvård – även de privata tandläkarnas. När det gäller barntandvården samverkar landsting och privata vårdgivare frivilligt med gott resultat. Det bästa vore att fortsätta denna linje även i fråga om vuxenvården. För detta talar inte minst att finansdepartementets egen expertgrupp kommit fram till att privattandvården är 30 % effektivare än folktandvården.

Minns ni Kaj Holst? Det var mannen som, trots stora luckor i tandraden, log så glatt på en av socialdemokraternas valaffischer 1973 – den affisch som propagerade för en allmän tandvårdsförsäkring. Vi fick en tandvårdsförsäkring – men fick Kaj Holst möjlighet att snabbt få sina tänder omskötta? Svaret är nej – om han inte redan hade en ”egen” tandläkare.

Köerna blev omgående årslånga, de som redan hade bra tänder fick företräde för att få ännu vackrare leenden. Man kunde fascinerat studera regeringens och andra officiella personers pärlvita tandrader i TV-rutan de närmast följande åren.

En tandvårdsförsäkring hade vi tandläkare i många år önskat våra patienter för att kunna ge dem en god tandvård utan att i varje ögonblick behöva snegla på kostnaderna – *en försäkring* – men inte till priset av socialiserad tandvård.

Föga genomtänkt vallöfte

Försäkringen var ett vallöfte 1973, ett ogenomtänkt löfte. Tillgången på tandläkare? Den framtida kostnaden?

Kosta vad det kosta ville var tydligen melodin inför den sista av reformerna under den socialreformistiska perioden. Teknikerarvoden, guld och övrigt material blev ”gratis” och kostnaden för patienten för övrigt minimal – en reform främst för människor i medelåldern som behövde en ordentlig munsanering. Som kuriosa kan nämnas, att man till att börja med helt glömde bort de små barnen, de undantogs från både lag och försäkring (utredare ... medelålders män!) Nu – tio år efter försäkringens genomförande

Riksdagsledamoten Barbro Nilsson är tandläkare. Hon är ledamot av arbetsmarknadsutskottet.

börjar man grubbla över kostnaderna, det är så dags!

Hur gick det då för Kaj Holst? Han fick säkerligen vänta i många år och när han äntligen satte sig i tandläkarstolen var försäkringen inte längre "nästan gratis". Den protes, som kanske herr Holst behövde 1974 till en kostnad av drygt 200 kronor, kostar 1984 över 1 500 kronor att betalas ur egen plånbok.

Landstingets vårdansvar

Tandvårdsreformen bestod av två delar. Den ena delen innebar att landstingen gavs vårdansvaret bl a för alla barn och ungdomar till och med 19 års ålder. Samtliga landsting uppfyller sedan 1982 denna skyldighet. Målsnöret är sprängt och alla Sveriges barn får inte bara regelbunden tandvård utan också en bra tandhälsovård. De flesta ungdomar lämnar denna kostnadsfria del av vården med mycket god tandhälsa och de förstår att uppskatta detta också! De har blivit ett tandborstande släkte.

Denna samhällets satsning är verkligen en källa till glädje och kommer att ge stor återbäring genom mindre kostnader i framtiden för försäkringen. Tidsåtgången för ungdomstandvården blir också mindre, varför det blir mer tid över till vuxentandvård med oförändrad personalstyrka. Vägen är dock lång, mycket lång innan målsättningen – tandvård på lika villkor för hela befolkningen – är uppnådd. Våra institutioner har varit eftersatta och någon förbättring är på många håll ännu inte märkbar. Dessa människor (gamla, handikappade etc) "glömde" socialdemokraterna bort 1973. Inom bl a detta område finns fort-

farande arbete för många, många av våra arbetslösa unga tandläkare om försäkringen anser sig "ha råd" att ta emot deras tjänster och härigenom investera i framtiden.

Att det går att planera tandvård i samverkan mellan folktandvård och privatvård utan tvingande lagparagrafer och utan centrala myndigheters inblandning visar avtal som träffats för ett gemensamt omhändertagande av 20-åringarna. Och ungdomarna ställer upp med sin tandpeng, de väljer ännu själva sin tandläkare och uppbyggnadsskedet fortsätter genom samverkan i frivillighet mellan landsting och privata vårdgivare.

Tandvårdsförsäkringen

Tandvårdsreformen bestod av två delar. Den ena delen var landstingens lagfästa ansvar för bl a barntandvården. Den andra delen var införandet av en allmän

Staten har möjlighet att långsamt strypa privattandvården.

tandvårdsförsäkring. Målet var här att ge alla vuxna en god tandvård till en överkomlig avgift. Avgiften var från början "mycket överkomlig" men allteftersom åren gått har mer och mer av kostnaden vältrats över på patienten. Glöm inte herr Holst! Staten har inte längre "råd" att låta tandvårdsförsäkringens kostnader stiga!

Eller för att använda socialminister Sten Anderssons egna ord:

"När en tandläkare ansluts till försäkringen innebär detta en garanti för att försäkringen betalar den del av det inar-

betade arvodet som inte utgör patientavgift. Denna anslutning får därmed ekonomiska konsekvenser för försäkringen, som har vissa likheter med anställning av personal." Vi är alltså anställda "av försäkringen" dvs staten så nu vet vi det.

Med små, små steg ska Sverige specialiseras men det ska ske utan att de enskilda stegen lämnar spår efter sig – så sant som det är sagt. Vårdens socialisering står ju också inskriven i socialdemokraternas partiprogram.

Etableringsförbudet

Den fastlagda utbyggnaden av folktandvården försvårades inledningsvis genom att det var brist på tandläkare. Detta löste regeringen 1974 genom att ge riks-

Ännu svarar privattandvården för ca 75 % av vuxentandvården.

försäkringsverket möjlighet att begränsa (läs förhindra) tandläkares rätt att ansluta sig till försäkringen och dess ersättningsregler. Hela nytillskottet av tandläkare skulle tillföras folktandvården. Från moderat håll har vi konsekvent tagit avstånd från denna regel.

Fortfarande råder näringsförbud och i den proposition som just nu ligger på riksdagens bord föreslås en förlängning på ytterligare ett år av etableringsförbudet. Landstingen har nu av ekonomiska skäl ingen möjlighet att nyanställa tandläkare och öppna privatpraktik inom försäkringens ram får man endast i undantagsfall för staten. Vi utbildar nu hundratals och åter hundratals unga människor

till arbetslöshet trots att målsättningen för försäkringen alls inte är uppnådd.

Staten har i dag tandvården helt under kontroll och också möjlighet att långsamt strypa privattandvården. Etableringsstopp och maximitaxa är privattandvårdens två ben och myndigheterna kan efter behag rycka undan det ena eller båda. Ännu svarar dock privattandvården för ca 75 % av vuxentandvården, ännu behövs privatpraktikerna men om något årtionde ... Kanske moren då gjort sitt och moren kan gå – om vi inte får regeringsskifte.

Ny tandvårdslag

Riksdagen har just förelagts en proposition som innehåller förslag till en ny tandvårdslag. Lagen innebär, att landstingen ska få ett utvidgat lagfäst ansvar. De skall planera all tandvård inom landstingsområdet – både den egna och de privata vårdgivarnas.

"Eftersom i det närmaste samtliga privata tandläkare är anslutna till tandvårdsförsäkringen innebär detta, att samhället – inom försäkringens ram, kan skapa de styrmedel som behövs". Detta säger Gertrud Sigurdsen själv i förarbetena till lagen. Kan det sägas tydligare – statlig styrning mot stora kliniker? Förslaget till lagtext är inte dramatisk på något sätt (steg för steg!) De ekonomiska övervägandena har skjutits upp till ett senare tillfälle medan regeringen funderar på "förändrade ersättningsregler" (ytterligare ett litet steg)

Privattandvården är effektivast

Till sist kan nämnas att för ett tag sedan publicerades siffror från finansdeparte-

mentets egen expertgrupp som visar, att den privata tandvården är 30 % effektivare än folktandvården. Vi ska inte glömma den stora skattefinansieringen av folktandvårdens vuxendel. Vore det inte klokt att anpassa politiken till verkligheten? Folktandvården är nu utbyggd så att den täcker barntandvårdens behov. Tandläkare finns i överflöd och det är här klart bevisat att man får fler "plomber" för samma penningssumma i den privata sektorn av tandvården. Mer tandvård till lägre kostnad, och fler tandläkare kan få jobb för samma summa försäkringspengar. Men det är väl för mycket att hoppas på om man tror, att en socialdemokratisk regering skulle kunna

se till medborgarnas bästa i stället för till sina egna socialistiska dogmer. Det lär nog inte ens räcka med att regeringens egna utredare visar, att regleringsekonomi är dyrbar och ineffektiv.

Regeringsplaner på en "Dagmarmodell" även för tandvården – är det månne detta regeringen grunnar över?

Den privata tandvården är 30 % effektivare än folktandvården.

Den stora propositionen om tandvården på 80-talet låter vänta på sig förmodligen till efter valet. Om det inte blir regeringsskifte nästa år . . .